Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	134 S3
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2022/8965	10.11.2022

Viite
Kirjallista lausuntoa koskeva 28.10.2022 päivätty pyyntönne
HE 237/2022 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
FI-00102 EDUSKUNTA

stv@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Lakimies Marcus Söderholm, +358 (0)18 25000 (vaihde)
marcus.soderholm@regeringen.ax

Asia

Kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sairausvakuutuslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta, HE 237/2022 vp

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta pyysi 28.10.2022 Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta kirjallisen lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle sairausvakuutuslain muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutosta yksityisen terveydenhuollon kustannusten korvaamiseen, jolloin saavutettaisiin sairausvakuutuksen sairaanhoitokorvausten osuus vanhuspalvelulain mukaisen henkilöstömitoituksen rahoituksessa ja siihen valmistautumisessa.

Lainsäädäntövalta

Sairausvakuutuslaki kuuluu muuhun sosiaalivakuutukseen, joka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 29 §:n 3 kohdan mukaan kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Sairausvakuutuslainsäädännön tarkoitus

Suomen perustuslain (SSK 731/1999) 19 §:n mukaan oikeus sosiaaliturvaan on jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Sosiaali- ja terveysministeriö on todennut raportissaan 2015:19, että sairausvakuutuksen keskeinen tavoite on tasoittaa väestön sairauksista johtuvia kustannuksia ja lisätä potilaan taloudellisia mahdollisuuksia hyödyntää yksityisen terveydenhuollon palveluita. Sairausvakuutuksen tehtävänä ei ole luoda potilaalle oikeutta julkista laajempaan palvelutarjontaan, vaan korvata välttämättömän hoidon kustannukset.

Voimassa oleva sairausvakuutuslaki (SSK 1224/2004) on vuodelta 2004 eli se astui voimaan vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen jälkeen. Perustuslakivaliokunta toteaa hallituksen esityksestä sairausvakuutuslaiksi antamassaan lausunnossa PeVL 33/2004 vp muun muassa perustoimeentulon turvasta, että sairausvakuutuslaissa säädettävät korvaukset ja etuudet ovat valtiosääntöoikeudellisesti merkittäviä perustuslain 19 §:n 2 momentin kannalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan tällä säännöksellä on asetettu lainsäätäjälle velvoite taata jokaiselle perustoimeentuloturvaa tarvitsevalle subjektiivinen oikeus lailla säädettävään julkisen vallan järjestämään turvaan, joka on yhteydessä säännöksessä lueteltuihin sosiaalisiin riskitilanteisiin samoin kuin lailla kulloinkin annettaviin säännöksiin saamisedellytyksistä ja tarveharkinnasta sekä menettelymuodoista (PeVM 25/1994 vp, s. 10/II, HE 309/1993 vp, s. 70).

Valiokunnan mukaan sairausvakuutuslain turvajärjestelmä toteuttaa perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle säädettyä velvollisuutta turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä samoin kuin velvollisuutta tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Valiokunta totesi, että sairausvakuutuslain etuudet ja korvaukset ovat lisäksi merkityksellisiä uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan määräysten kannalta oikeudesta sosiaaliturvaan.

Esityksestä sairausvakuutuslain muuttamisesta

Nyt ehdotetun sairausvakuutuslain muutoksen tarkoitus ei ole sopusoinnussa lain perimmäisen tarkoituksen kanssa. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen mukaan valtakunta ei voi yksipuolisesti muuttaa ja luopua tietyistä sairausvakuutuslain korvauksista ja siten siirtää sosiaalivakuutuksen osia, jotka itsehallintolain mukaisesti kuuluvat valtakunnan toimivaltaan, Ahvenanmaan maakunnan vastuulle erityisesti taloudellisten vaikutusten osalta. Ahvenanmaalaiset maksavat samoin perustein sosiaalivakuutusmaksuja. Esityksen mukaan vanhuspalveluiden henkilöstöresurssien vahvistukset, jotka rahoitetaan osin valtion sairausvakuutuksen rahoitusvastuun pienentämisellä, eivät hyödytä ahvenanmaalaisia, koska vanhuspalvelut kuuluvat osana sosiaalihuoltoa Ahvenanmaan lainsäädäntö- ja toimivaltaan.

Lakiehdotus käsittelee Ahvenanmaalle aiheutuvia vaikutuksia, ja sosiaali- ja terveysministeriö kirjoittaa, että terveydenhuollon asiakkaan näkökulmasta tilanteen arvioidaan olevan yhdenvertainen Ahvenanmaan ja valtakunnan välillä, koska ahvenanmaalaiset asiakkaat eivät joudu huonompaan asemaan kuin valtakunnassa. Tämä todetaan siitä huolimatta, että säästöt yksityisen sairaanhoidon korvauksista koskevat jokaista asiakasta samalla tavalla.

Lisäksi esityksessä todetaan, että koska Ahvenanmaalle ei luotaisi hyvinvointialuetta, yksityisen sairaanhoidon korvauksiin ehdotettavia säästöjä ei Ahvenanmaan kohdalla kompensoitaisi mitenkään, kun taas muualla Suomessa varat kohdistettaisiin hyvinvointialueiden yleiskatteelliseen rahoitukseen.

Lopuksi

Yhteenvetona Ahvenanmaan maakunnan hallitus katsoo, että kun rahoitusta ohjataan sairausvakuutuksesta valtakunnan vanhuspalveluiden henkilöstöresursseihin, se kovertaa sairausvakuutuslainsäädännön tarkoitusta samalla, kun kustannuksia siirretään Ahvenanmaalle ilman kompensaatiota. Maakunnan hallitus katsoo, ettei valtakunta voi yksipuolisesti siirtää kustannuksia Ahvenanmaalle siirtämällä varoja sairausvakuutukselta valtakunnan sosiaalihuoltoon.

Maaneuvos Veronica Thörnroos

Ministeri Annette Holmberg-Jansson

TIEDOKSI

Ahvenanmaan maakuntapäivät, itsehallintopoliittinen lautakunta, susanne.eriksson@lagtinget.ax
Valtioneuvoston kanslia, kirjaamo.vnk@gov.fi
Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia, heidi.kaila@gov.fi
Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö, anne.kumpula@gov.fi
Mia Mäkinen, sosiaali- ja terveysministeriö, mia.makinen@gov.fi
Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö, janina.groop-bondestam@gov.fi
Noora Löfström, valtioneuvoston kanslia, noora.lofstrom@gov.fi
Johan Ehn, Ahvenanmaan edustaja Helsingissä, johan.ehn@regeringen.ax
Mats Löfström, kansanedustaja, mats.lofstrom@eduskunta.fi

Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Brevnr
UTLÅTANDE	134 S3
Ärendenr	Datum
ÅLR 2022/8965	10.11.2022

Hänvisning
Er begäran om skriftligt yttrande 28.10.2022
RP 237/2022 rd

Social- och hälsovårdsutskottet
FI-00102 RIKSDAGEN

stv@riksdagen.fi

Kontaktperson
Jurist Marcus Söderholm, +358 (0)18 25000 (växel)
marcus.soderholm@regeringen.ax

Ärende

Skriftligt yttrande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 och 3 kap. i sjukförsäkringslagen RP 237/2022 rd

Ålands landskapsregeringen har 28.10.2022 mottagit en begäran om skriftligt yttrande av riksdagens social- och hälsovårdsutskott angående regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av sjukförsäkringslagen. I regeringens proposition föreslås att ändra kostnadsersättningarna för privat hälso- och sjukvård och på så sätt uppnå den andel som sjukförsäkringens sjukvårdsersättningar ska stå för i finansieringen av och förberedelserna inför den i den finska äldreomsorgslagen föreskrivna personaldimensioneringen.

Lagstiftningsbehörigheten
Sjukförsäkringslagen tillhör annan socialförsäkring som i enlighet med självstyrelselagen för Åland (1991:71) 29 § 3 punkten tillhör rikets lagstiftningsbehörighet.

Syftet med sjukförsäkringslagstiftningen
Finlands grundlag (FFS 731/1999) 19 § anger angående rätten till social trygghet att alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Genom lag ska var och en garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödsel och förlust av en försörjare. Det allmänna ska, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna skall också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Social- och hälsovårdsministeriet har i rapport 2015:19 sid. 29 konstaterat att det centrala syftet med sjukförsäkringen är att utjämna kostnader föranledda av sjukdomar inom befolkningen och öka de ekonomiska möjligheterna för patienten att nyttja den privata hälso- och sjukvårdens tjänster. Sjukförsäkringens uppgift är inte att skapa en rätt för patienten till ett bredare utbud av service än det offentliga utbudet utan ersätta kostnader för nödvändig vård.

Gällande sjukförsäkringslag (FFS 2004/1224) är från 2004 det vill säga lagen trädde i kraft efter reformen av grundlagen år 2000. I grundlagsutskottets utlåtande GrUU 33/2004 över regeringens proposition med förslag till sjukförsäkringslag konstaterar utskottet bland annat om tryggad grundläggande försörjning att ersättningarna och förmånerna enligt sjukförsäkringslagen är med beaktande av 19 § 2 mom. i grundlagen betydelsefulla i konstitutionellt hänseende. Genom denna bestämmelse åläggs lagstiftaren enligt grundlagsutskottet att garantera alla som behöver tryggad grundläggande försörjning subjektiv rätt till lagstadgad trygghet som det allmänna ska ordna. Denna trygghet är förknippad till vissa sociala risksituationer och de bestämmelser om stödvillkor, behovsprövning och förfaranden som utfärdas genom lag (GrUB 25/1994 rd, s. 10/II, RP 309/1993 rd, 74).

Trygghetssystemet enligt sjukförsäkringslagen innebär enligt grundlagsutskottet ett fullgörande av den skyldighet som det allmänna enligt 19 § 3 mom. i grundlagen har att tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster, främja befolkningens hälsa och stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Förmånerna och ersättningarna enligt sjukförsäkringslagen är dessutom viktiga med avseende på artikel 12 i den reviderade europeiska sociala stadgan, som gäller rätten till social trygghet konstaterade grundlagsutskottet.

Om förslaget till ändring av sjukförsäkringslagen

Syftet med den nu föreslagna förändringen av sjukförsäkringslagen harmonierar inte med lagens grundläggande syfte. Enligt Ålands landskapsregering kan riket inte ensidigt förändra och avveckla vissa av sjukförsäkringslagens ersättningar och därmed förskjuta delar av socialförsäkringen som är rikets behörighet enligt självstyrelselagen till landskapet Ålands ansvar särskilt gällande de ekonomiska effekterna. Ålänningarna betalar på enahanda grunder socialförsäkringsavgifter. De förstärkningar av personalresursen inom äldreomsorgen som till delar bekostas av att statens finansieringsansvar för sjukförsäkringen minskas i det nu aktuella förslaget till ändring av sjukförsäkringslagen kommer inte ålänningarna tillgodo då äldreomsorgen som en del av socialvården tillhör Ålands lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet.

Lagförslaget berör konsekvenser för Åland och där social- och hälsovårdsministeriet skriver att ur hälso- och sjukvårdskundens synvinkel bedöms situationen mellan Åland och riket vara likvärdig eftersom kunderna på Åland inte hamnar i en sämre ställning än kunderna i riket. Detta med tanke på att de besparingar som ska göras i ersättningarna inom den privata sjukvården berör varje kund på samma sätt. Vidare konstateras i propositionen att, med tanke på att något välfärdsområde inte skapas på Åland, Åland inte får någon som helst kompensation för de besparingar som föreslås i ersättningarna inom den privata sjukvården, medan medlen i det övriga Finland riktas till den allmänna finansieringen av välfärdsområdena.

Avslutande synpunkter

Ålands landskapsregering anser sammanfattningsvis att när finansiering styrs från sjukförsäkringen till personalresurser inom rikets äldreomsorg urholkar det syftet med sjukförsäkringslagstiftningen samtidigt som kostnader förskjuts på Åland utan kompensation. Landskapsregeringen anser att riket inte ensidigt kan förskjuta kostnader på Åland genom omdisponering av medel från sjukförsäkringen till socialvården i riket.

Lantråd Veronica Thörnroos

Minister Annette Holmberg-Jansson

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden, susanne.eriksson@lagtinget.ax
Statsrådets kansli, registratorskontoret.srk@gov.fi
Heidi Kaila, statsrådets kansli, heidi.kaila@gov.fi
Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet, anne.kumpula@gov.fi
Mia Mäkinen, social- och hälsovårdsministeriet, mia.makinen@gov.fi
Janina Groop-Bondestam, justitieministeriet, janina.groop-bondestam@gov.fi
Noora Löfström, statsrådets kansli, noora.lofstrom@gov.fi
Johan Ehn, Ålands representant i Helsingfors, johan.ehn@regeringen.ax
Mats Löfström, riksdagsledamot, mats.lofstrom@riksdagen.fi